

בס"ד

"ממחרת השבת" - עיון ודיון בשיטת רבי יהודה הלוי בספר הכוזרי לפרשת אמור (ע"פ שעורו של הרב אלחנן סמט)

דממחרתו אחד בשבת, דהוא יום הבאת עומר ומתחילים למנות עד סוף החשבון, דהשתא מיתוקם שבע שבתות תמימות תהיינה), כאן ביום טוב שחל להיות באמצע שבת (רש"י: דמתחילין למנות למחרתו, מיתוקם קרא בחמישים יום ולא שבועות שלמות, אלמא מתחילין למנות באמצע שבת).

6. דחיית רבא:

"כדאביי. דאמר אביי: מצווה למימני יומי, ומצווה למימני שבועי".

7. הגר"א בפירושו אדרת אליהו לראש פרשת משפטים

והגישו אל הדלת או אל המזוזה - פשטא דקרא גם המזוזה כשרה (- לרציעה), אבל הלכה עוקרת את המקרא (- שכן להלכה הרציעה בדלת בלבד - קידושין כב ע"ב) וכן ברובה של פרשה זו, וכן בכמה פרשיות שבתורה. והן מגדולת תורתנו שבעל פה, שהיא הלכה למשה מסיני, והיא **מתהפכת כחומר חותם**... על כן צריך שידע פשוטו של תורה, שידע החותם.

8. ר' יהודה הלוי בספר הכוזרי (מאמר שלישי סעיף מא)

אף אם נודה לקראים בפירושם לדברי הכתוב "ממחרת השבת" ו"עד ממחרת השבת" - כי הכוונה היא ליום ראשון בשבת, הלא נוסף ונאמר: אחד השופטים או הכהנים או המלכים הטובים בעיני הא-לוה היטיב לפרש כך, והסכימו הסנהדרין וכל החכמים על ידו, כי כוונת המספר הזה אינה כי אם לשם רווח חמישים יום בין ביכורי קציר שעורים לבין 'ביכורי קציר חטים' ולשמור על 'שבעה שבועות', שהם 'שבע שבתות תמימות'. ומה שהכתוב מזכיר את היום הראשון בשבוע אינו אלא למשל - כאילו הוא אומר: אם תהיה ההתחלה - 'מהחל חרמש בקמה' - באחד בשבת, אז תגיעו לסוף ספירתכם באחד בשבת; ומזה נוכל להקיש כי אם תהיה ההתחלה בשני בשבת - נספור עד לשני בשבת. אולם **זמן החל חרמש בקמה' בידנו ניתן**: כל זמן שנמצאנו ראוי לכך נתחיל בו ונספור ממנו - ואכן זמן זה נקבע ביום שני בפסח, דבר שאין בו סתירה לתורה. ונתחייבנו לקבל קביעה זו כמצווה, כי 'מן המקום אשר יבחר ה' באה, לפי התנאים שהוזכרו, וייתכן כי בנבואה מאת הא-לוה יתברך באה, דבר שהוא בגדר האפשרות - ובזה נסתלק מן המבוכה בה מכניסים אותנו המביכים.

ג. **יום הנפת העומר וחג השבועות - מועדים שאין להם**

תאריך קבוע

9. מנחות סו ע"א

'ממחרת השבת' - ממחרת יום טוב. אתה אומר ממחרת יו"ט, או אינו אלא ממחרת שבת בראשית? אמרת: וכי נאמר: 'ממחרת השבת שבתוך הפסח?' והלא לא נאמר אלא 'ממחרת השבת'. דכל השנה כולה מלאה שבתות, צא ובדוק איזו שבת.

א. **הוויכוח המתמשך מימי בית שני**

1. ויקרא כ"ג

(י) ... כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קצירה וקבאתם את לעמר ראשית קצירכם אל הכהן:

(יא) והניף את העמר לפני יהוה לרצונכם **ממחרת השבת** יניפנו הכהן:

(יב) וצשיתם ביום הניפכם את העמר כבש תמים ..

(יג) ומנחתו ... (יד) ולחם וקלי וכרמל לא תאכלו **עד עצם היום הזה** ...

(טו) וספרתם לכם **ממחרת השבת** מיום הביאכם את לעמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה:

(טז) **עד ממחרת השבת השביעת** תספרו חמשים יום והקרבתם מנחה חדשה ליהוה:

(יז) ממושבותיכם תביאו לחם תנופה שתיים ... כפורים ליהוה:

(יח) והקרבתם על הלחם שבעת כבשים תמימים ...

(כא) ויקראתם בעצם היום הזה מקרא קדש יהיה ... בכל מושבותיכם לדורותיכם:

2. ברייתא מנחות סה ע"ב

"ממחרת השבת - ממחרת יום טוב".

3. משנה מסכת מנחות פרק י'

(ג) כיצד היו עושים. שלוחי בית דין יוצאים מערב יום טוב, ועושין אותו פריכות במחבר לקרקע, כדי שיהא נוח לקצור. וכל העירות הסמוכות לשם, מתכנסות לשם, כדי שיהא נקצר בעסק גדול. בינו שחשכה, אומר להם, בא השמש, אומרים הין. בא השמש, אומרים הין. מגל זו, אומרים הין. קפה זו, אומרים הין. קפה זו, אומרים הין. **בשבת אומר להם, שבת זו, אומרים הין. שבת זו, אומרים הין. אקצור, והם אומרים לו קצור. אקצור, והם אומרים לו קצור. שלש פעמים על כל דבר ודבר, והם אומרים לו הין, הין, הין. וכל פך למה, מפני הביתוסים, שהיו אומרים, אין קצירת העמר במוצאי יום טוב:**

4. רש"י על מסכת תענית י"ז ב'

מתמניא ביה (בניסן) עד סוף מועדא כו' עד דלא למיספד - שהיו בייתוסים אומרים עצרת אחר השבת הוא, שהעומר מתחיל אחד בשבת שנאמר וספרתם לכם ממחרת השבת, ניטפל להן רבן יוחנן בן זכאי ואמר להם שוטים מניין לכם ולא היה אדם שהחזירו דבר ...

ב. **ביאור הפשט: מרבן יוחנן בן זכאי ועד לר' יהודה הלוי**

5. רבן יוחנן בן זכאי:

כתוב אחד אומר 'תספרו חמשים יום' (רש"י: משמע ימים ולא שבועות) וכתוב אחד אומר 'שבע שבתות תמימות תהיינה' (רש"י: ושבועות לא קרי אלא אותן המתחילות באחד בשבת ומסיימות בשבת). הא כיצד?

כאן ביום טוב (- ראשון של פסח) שחל להיות בשבת (רש"י:

10. רמב"ן

"ובאמת שזו גדולה שבראיות".

והנה, אין לחג השבועות זמן שימנה ממנו! ועוד: על דרך הזה לא נדע בשנים הבאות... מתי נחל לספור, רק מיום החל חרמש בקמה כפי רצוננו. **ואלה דברי תוהו.**

ד. הקיבוע ההלכתי של יום הנפת העומר - סיבותיו ותוצאותיו**11. רש"י על שמות פרק ט פסוק לא**

(לא) כי השעורה אביב - **כבר ביכרה** ועומדת בקשיה ונשתברו ונפלו. וכן הפשתה גדלה כבר והוקשה לעמוד בגבעוליה:

12. דברים ט"ז, טו - מצוות העלייה לרגל בחג הסוכות

שבעת ימים תחג לה' א-להיך במקום אשר יבחר ה'.

13. דברים ט"ז ז' - מצוות העלייה לרגל בפסח

לא תוכל לזבח את הפסח באחד שעריך... כי אם אל המקום אשר יבחר ה'... שם תזבח... ובשלת ואכלת במקום אשר יבחר ה' א-להיך בו **ופנית בבקר והלכת לאהליך.**

14. מסכת שבת פ"ו ע"ב

תנו רבנן בששי בחדש ניתנו עשרת הדברות לישראל רבי יוסי אומר בשבעה בו....

ה. "ממחרת השבת" - מה פירושו?**15. ר' יהודה הלוי על "ממחרת השבת"**

מה שהכתוב מזכיר את היום הראשון בשבוע אינו אלא **למשל** - כאילו הוא אומר: אם תהיה ההתחלה... באחד בשבת, ואז תגיעו לסוף ספירתכם באחד בשבת. ומזה נוכל להקיש כי אם תהיה ההתחלה בשני בשבת - נספור עד לשני בשבת.

ו. הצעת פתרון ליציאה מן המבוכה**16. איזכור המילה 'רצון' בספר ויקרא**

1. ויקרא א', ג, בעניין עולת נדבה: אם עלה קרבנו מן הבקר... אל פתח אהל מועד יקריב אותו **לרצונו** לפני ה'.
2. ויקרא י"ט, ה, בדיני זבח שלמים של היחיד: וכי תזבחו זבח שלמים לה' **לרצונכם** תזבחהו.
3. ויקרא כ"ב, יט, בעניין עולה של נדר או נדבה: יח איש איש... אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעלה.
- יט **לרצונכם** תמים זכר בבקר בכשבים ובעזים.
4. ויקרא כ"ב, כט, בעניין זבח תודה: וכי תזבחו זבח תודה לה', **לרצונכם** תזבחו.

17. אונקלוס

לרצונו - לרעוא ליה.

לרצונכם - לרעוא לכון.

18. הבעת רצון ה' ביחס לקרבן

ויקרא כ"ב, כא: כל אשר בו מום לא תקריבו, כי לא **לרצון יהיה לכם.**

ויקרא א', ד: **ונרצה לו** לכפר עליו.

19. ספרא כאן

"לרצונכם" - אין כופין את הציבור בעל כורחם."

20. שד"ל

והרשות בידנו להניף את העומר ביום שנרצה, וזה טעם 'לרצונכם'.